

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2017

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**GO SWAYA TEKATLHALOGANYO**

- Ka lebaka la gore nepo e lebešitšwe go kwešišo, mopeleto le polelo tša go phošagala dikarabong ga tša swanela go šetšwa, ka ntle le ge fela diphošo tša mohuta woo di fetola tlhalošo/kwešišo. (Diphošo di swanetše go bontšhwa.) Ge molekwa a diriša mantšu a polelo yeo a sa lekwego ka yona, hlokomologa mantšu ao, gomme ge karabo e tšweletšwa gabotse, se mo fokoletše meputso. Le ge go le bjalo, ge lentšu la polelo ye nngwe le dirišwa mo sengwalong gomme le nepiša karabo, gona karabo yeo e tla amogelwa.
- Mo go dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ge go nyakega dikarabo tša lentšu le tee, gomme molekwa a fa lefoko ka moka, swaya karabo ya nnete ge fela lentšu la nnete/karabo le thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi goba tše tharo di nyakega gomme gwa fiwa tše ntši, swaya fela tše pedi goba tše tharo.
- Amogela mebolelwana.

POTŠIŠO YA 1

1.1	1.1.1	Nyeuma.	(1)
	1.1.2	Andries Moyo ke lesogana leo <u>le ka bago</u> le mengwaga ye 23.	(1)
	1.1.3	• A ka swarwa • A ka gobala • A ka hwa (TŠE PEDI fela)	(2)
	1.1.4	• Andries le Malesela ba tseba gore go epa diepša meepong ya kgale go kotsi ka ge go se molaong eupša ba re ba gapeletšega go dira seo ka ge ba sa šome. • Andries temaneng ya 3 ke mošomi wa maloba wa meepong mola Malesela temaneng ya 5 a se a ka a šoma.	(2)
	1.1.5	• Dibetlwa di betlwa bathong wa madimabe a fahlwe. • Tau e ja mohlololwa tlhakoleng go a sepelwa.	(2)
	1.1.6	• Go kgotla semana – Go rumula selo sa bogale gomme sa tloga sa go hlokofatša. • Ba llwe ke aretse – Ga go tsebje fao ba ilego gona.	(2)
	1.1.7	E ka no ba e le: • Go ba le pelo tše telele tša go rata tšhelete/Go se kgotsofale • Go se hlomphe mošomo wa bona. • Meputso ya fase yeo e dirago gore ba leke go hwetša tšhelete ye nngwe gore ba tle ba kgone go fihlelela dinyakwa tša bona.	(3)

- 1.1.8
- Gauta e a utswiwa e tshedišetšwe dinageng tše dingwe.
 - Gauta e rekišetšwa bareki ka theko ya fase.
 - Bengmeepo ba loba tšhelete ye ntši ka ge ba le phenkgišanong le bao e sego ba semolao.
 - Meepo e ka tswalelwa gomme batho ba loba mešomo. (3)
- 1.1.9
- Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Go ithuta gore letsogo la molao ke le letelele/Moputso wa bosenyi ke kgolego.
 - Go se itswalanye le ditiragalo tša bosenyi ka ge di le kotsi. (2)
- 1.1.10
- Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
Ee
Tlhathollo ya seema se ke go re:
- Motho yoo a tlwaetšego go dira mediro ye mebe ga a ke a kgona go arogana le yona go fihlela mediro yeo e mo tsenya kotsing goba e mmolaya.
 - Andries o bolailwe ke mediro ye mebe yeo a bego a tlwaetše go e dira mola Malesela yena e mo išitše kgolegong. (2)
- 1.2
- 1.2.1 C/Banna bao ba epago ka moepong ntle le molao. (1)
- 1.2.2 Tšhesela. (1)
- 1.2.3
- Setšweletšweng sa A temaneng ya 4 go thwe baepi bao e sego ba molao ba šomiša ditšhesele go epa maswika ka moepong mola setšweletšweng sa B re bona masogana a mabedi a šomiša ditšhesele go epa maswika ka moepong. (2)
- 1.2.4
- Maswika a ka ba gobatša.
 - Dihlopha tše dingwe tša basenyi di ka ba rakelela tša ba bolaya.
 - Ba ka felelwa ke moya gomme ba hlokofera (TŠE PEDI FELA) (2)
- 1.2.5
- Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
Aowa
- Ga o bonolo ka ge ba se na didirišwa tša maleba.
 - Ge ba ka hwetšwa ke ba molao ba ka ya kgolegong.
- Ee
- Ga ba na molaodi wa go ba šala morago.
 - Ge ba ka hlwa ba goga maoto, ba ka se bone dikenywa tša letšatši leo. (2)
- 1.2.6
- Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a kwelobohloko> banna ba ba ka gobatšwa ke go welwa ke maswika/ba ka bolawa ke basenyi ba bangwe / ga ba na mošomo. (2)

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Mokgwa wa go swaya kakaretšo:****Kabo ya meputso:**

D = Dintlha

P = Polelo

D = Dintlha tše šupa (7) tše di tšweleditšwego = meputso ye šupa (7)

P = Polelo = (3)

Palomoka ya meputso: (10)

Kabo ya meputso ya polelo:

- Moputso o 1 o abelwa dintlha tše 1–3.
- Meputso ye 2 e abelwa dintlha tše 4–5.
- Meputso ye 3 e abelwa dintlha tše 6–7.

Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalolotše dintlha:

- 0 ge a ngwalolotše dintlha tše 6–7.
- Moputso o 1 ge a ngwalolotše dintlha tše 1–5.

ELA HLOKO:**Palo ya mantšu:**

- Baswai ba swanetše go kgonthišiša palo ya mantšu ao a ngwadilwego.
- Molekwa ga se a swanela go fokoletšwa meputso ge a sa laetša palo ya mantšu goba ge a sa bala mantšu gabotse.
- Ge palo ya mantšu e feta ao a nyakegago, bala a mahlano ka morago ga ao a nyakegago gomme o hlokomologe ao a šetšego.

Mohlala wa karabo:

Mna maleka ga a bethe ngwana wa gagwe. O re poledišano e bohlokwa go lemoša ngwana diphošo tša gagwe. Kotlo ya gagwe ngwaneng e ba go mo tima tšeo a di ratago. Go hlalošetša ngwana bohlokwa bja go šoma ka maatla go mo ruta gore a be le maikarabelo. Motho yo mogolo o swanetše gore a hlomphe ngwana gore ngwana le yena a mo hlomphe. Batswadi ba swanetše go ba mohlala wo mobotse baneng. Thupa e dira gore bana ba dule ba tšhogile le go hloka boitshepo.

	DINTLHA KA MOKGWA WA GO NGWALOLLA		DINTLHA KA MANTŠU A MOLEKWA
1	Morwa wa ka o dira diphošo go swana le bana ka moka eupša ga se nke ka mo iša seatla le ka tšatši le tee.	A	Mna maleka ga a bethe ngwana wa gagwe.
2	O tla tseba le gore mathata a rarollwa ka poledišano e sego ka ntwā. Ge ke mmetha, a ka se kwešiše gore ke ka lebaka la eng ke mo galefetše eupša ge ke boledišana le yena gabotse o tla kwešiša gore ke ka lebaka la eng a swanetše go fetola maitshwaro a gagwe a mabe.	B	O re poledišano e bohlokwa go lemoša ngwana diphošo tša gagwe.
3	Ka nako ye nngwe ge a dirile phošo go swana le ge a sa dira mošomo wa gagwe wa sekolo, ke gapeletšega go mo lemoša bohlokwa bja go dira mošomo wa sekolo ka go mo fa kotlo ya go swana le go mo tima tše dingwe tša dilo tšeo a di ratago.	C	Kotlo ya gagwe ngwaneng e ba go mo tima tšeo a di ratago.
4	Se se mo ruta gore a kgone go ba le maikarabelo diphošong tša gagwe.	D	Go hlalošetša ngwana bohlokwa bja go šoma ka maatla go mo ruta gore a be le maikarabelo.
5	Ke ithutile gore ge ke mo hlomphe le yena o tla ntlhompha.	E	Motho yo mogolo o swanetše gore a hlomphe ngwana gore ngwana le yena a mo hlomphe.
6	Ke nnete gore mo go gatilego tlhako ya pele, le ya morago e tlo gata.	F	Batswadi ba swanetše go ba mohlala wo mobotse baneng.
7	Therešo ke gore thupa ga e lemoše bana maitshwaro a bona a a fošagetšego eupša e dira gore ba dule ba tšhogile ka dinako tšohle, ba hloke le boitshepo.	G	Thupa e dira gore bana ba dule ba tšhogile le go hloka boitshepo.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO**GO SWAYA KAROLO YA C**

- Mopeleto:
 - Dikarabo tša lentšu le tee di swaiwe go ba tše di nepagetšego le ge mopeleto o phošagetše, ka ntle le ge phošo e fetola tlhalešo ya lentšu.
 - Dikarabong tša lefoko le le phethagetšego, mopeleto wo o phošagetšego o tlo lahlegelwa ke meputso ge phošo e tšwelela mo go sebopego sa polelo ye go lekwago ka yona.
 - Ge go lekwa kopafatšo, karabo e swanetše go bontšhwa ka nepagalo.
- Dibopego tša polelo di swanetše go nepiša popopolelo, di be di tšweletšwe ka botlalo mafoko go ya ka taelo.
- Mabapi le dipotšišokopana tša go fapafapana tša go kgethwa, amogela BOBEDI tlhaka ya go nyalelana le karabo ya go nepagala LE/GOBA karabo ya go nepagala ya go ngwalwa ka botlalo.

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 D/Mabenkele ka moka a Amper Alles Shopping Centre (1)
- 3.2 Mmapatši o tšweleditše papatšo ya gagwe ka go feteletša ka tsela ye:
 - A theknolotši ona, ke mabu ...: Go ka se tsoge go kgonegile gore mabenkele a theknolotši a be a mantši moo a ka lekanago le mabu.
 - Dijo ke lerole: Dijo le ge e ka ba tše dintši di ka se lekane le lerole.
 - Dino ke moela wa meetse: Dino le ge e ka ba tše dintši di ka se tsoge di lekane le meetse a go ela.
 - Mabenkele ke mantšhaotlogele: Mabenkele ke a mantši.
 - Kgokagano ke makgonatšohle: kgokagano e a thuša fela e ka se kgone dilo ka moka.
 (TŠE THARO FELA) (3)
- 3.3 Kgale go be go na le dikgokagano tša go swana le mangwalo, dithelekramo le megala. Go laetša gore kgokagano e gatetše pele, mmapatši o tšweleditše mehuta ye mengwe ye meswa ya dikgokagano go swana le diemeili, *facebook, twitter, google, youtube, yahoo*. (2)
- 3.4 3.4.1 Barati ba seenywa sa apola ba tla kgahlwa ke setšweletšwa sa kgokagano sa apola.
- 3.4.2 Batho ba go rata go lefa ka mokitlana: Karata ya *master card* e laetša gore bareki ba dumelelwa go lefa ka mokitlana. (2)
- 3.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ee
 - Molaetša wa gore lefelo le le na le mabenkele a mantši a go fapana a mantši a pepeneneng.
 - Taetšo ya mehuta ya mabenkele ao a bapatšwago e bontšhitšwe ka ditšweletšwa tšeo di rekišwago lefelong le.
 (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 A/Ga re nyake banna ba bakoto mo. (1)
- 4.2 Anke o mphe mošomo wa bohlapetši hle. (1)
- 4.3
- O re monna wa go kgopela mošomo ga a swanela go tsena ka moo a lego ka gona.
 - O nagana gore monna yo a nyakago mošomo ga se selo kudu a lebeletše mmele wa gagwe. (2)
- 4.4
- O bolela ka kgethollo o re ga ba nyake banna ba bakoto.
 - O fa baamogedi ba tshedimošo mogopolo wa gore ke banna ba basese fela bao e ka bago bahlapetši ba mmakgonthe. (2)
- 4.5
- Mothadi wa khathune o tšweleditše mohloki e le monna wa go kgopela mošomo wa bohlapetši.
 - Motsebalegi ke monna wa go apara sutu/wa go nyatša/wa go ikgogomoša wa go bolela gore ga go na mošomo. (2)
- 4.6 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a makalo/go kgotsa:
- Go makatšwa ke ka fao monna wa motsebalegi a nyatšago le go ikgantšha ka gona.
- Maikutlo a kwelobohloko:
- Go kwelwa monna wa go hloka mošomo bohloko ka moo a fetolwago le go nyatšwa ka gona. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 Afrika-Borwa ke Kanana. Afrika-Borwa e swantšhwa le Kanana (lefelo la ka Bibeleng la maswi le dinose). (2)
- 5.2 Lerato/kgahlego (1)
- 5.3 Dikgomo tše di fula kgole (Lefoko la maleba le tla amogelwa). (1)
- 5.4 O boletše gore o etela Afrika-Borwa gabedi ka ngwaga/O re o etela Afrika-Borwa gabedi ka ngwaga. (1)
- 5.5 Ke lekopanyi: Le kopanya mafoko a mabedi/dikgopolo tše pedi e lego:
O rata naga ye kudu le ke legae la gagwe la bobedi. (2)
- 5.6 Bobedi e hlaola leina 'legae'. (1)
- 5.7 Tswalano > Go na le mathata nageng ya Afrika-Borwa.
Mohuta wa leba > Leba la na le/Leba la tswalano. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70